

UNA AGONIA

(ASSAIG DE TEATRE DINÀMIC)

Hi intervenen :

Maria, vella paralítica de 70 anys.

Joan, hereu pagès fill de l'anterior.

Agneta, muller de l'hereu.

Una Veïna.

Una Parenta.

Marguerida i el seu nen.

QUADRO UNIC

Cuina de casa de pagès amb la seva llar, penja-plats, culler, etc. De vora el foc, Maria agonitza. El seu cos magríssim es caragola entre els braços d'una cadira ordinària, pintada de negre i amb el seient de bogues. Té un coixí usual molt esquitit a l'esquena i un altre a les anques. Mentre l'Agneta feineja per la cuina, la Veïna, que cura de la paralítica, prova de fer-li engolir un poc de medecina amb un porronet.

Veïna. — Maria, eh! Maria! Apa... (La vella roman impassible). Com volem guarir-vos, doncs? Mira, Agneta, ni una gota ni mitja.

Agneta. — Deixeu-la. Ça com lla...

Veïna. — Tandebé faria Déu d'emportar-se-la com més aviat millor. Què hi fa ella en aquest món? Nosa.

Agneta. — Doncs, veieu, jo l'enyoraré poc o molt. Deu anys, ja abans de casar-me amb En Joan, que la veig en aquest mateix reconet i quan no hi sigui...

Veïna. — Ja vares tenir un coratge... quina creu!

Agneta. — S'és anat arrupint, arrupint... Ha finit per perdre el seny, la paraula i l'us de raó.
(Cau la tarda i comença a fosquejar.)

Veïna, que mira amb desconfiança l'entorn, i després d'una pausa llarga. — Triga molt el teu home.

Agneta. — Cal aprofitar la saó. Els conreus són lluny.

Veïna. — Sembreu forsa?

Agneta. — Oidà, el que podem. I que no ho fessim així, pobres de nosaltres!

(Pausa; la vella sembla respirar amb més fatiga.)

Veïna, observant-la mentre Agneta ha pres el llum de ganxo que penja d'un clau en la campana de la xemeneia. — Tu!... (completa la

frase amb una batzegada de cap alarmadora, indicant la Maria.)

Agneta, després d'atancar-se a la malalta i d'esguardar-la fixament. — Això li ve tot sovint.

Veïna, ronsejant un poc. — Escolta: jo hauria de donar un cop d'ull a casa. Et sembla si...

Agneta. — Aneu, aneu... Qui ens assegura que d'aquí a tres dies no estem de la mateixa manera.

Veïna, prenent un mocador d'abric i emborrassant-se cap i tot. — Donaré sopar al Xicu i cotxaré la mainada. No tindràs pas por?

Agneta. — Jo?

Veïna. — Què vols que et digui...

(La Veïna surt. Agneta veu que Maria es decanta molt endavant i va a posar-la com cal; després sospira, adova la llenya de la xemeneia, abranda el foc i hi posa una perola. Fet això, remena una olla que bull al caliu. Una cançó li traspuja a flor de llavi, però es reprimeix i mira a la sogra amb un aire de contrició ben acusat. Entra l'hereu Joan amb unes arpelies i un podall al muscle. Ho deixa en un recó amb altres eines, fent per manera que la ferralla no sorolli. Llença el tapaboques, pren un càntir i beu una llarga tirada d'aigua.)

Joan, eixugant-se la boca amb el dors de la mà. — La mare?

Agneta. — Sí, la mare, la mare... (En Joan avança fins la llar, esguarda tristament Maria i es deixa caure en l'escó. Allí ajup la testa i es grata el cap amb aire d'angúnia i cansament atuidors.)

Agneta, (apropant-se-li afectuosament.) — Vols sopar?

Joan. — Només tinc set.

Agneta. — Has acabat de sembrar tot el quintar?

Joan. — El quintar i la feixa llarga.

Agneta. — Si plogués a la primavera!

Joan. — El blat rai! Demana que no tramontanegi a l'estiu.

Agneta. — Enguany tindrem que estalviar una mica.

Joan. — Sí.

Agneta. — El doctor, els remeis i... el que vindrà.

Joan. — N'ha pres de remei, la mare?

Agneta. — Gens. És llençar els diners.
(Una veu a la porta, xiuxiuejadora, veu d'una parenta vella.)

Parenta. — Santa i bona nit. Com esteu? Jo no en sabia pas res. Ara mateix m'ho ha dit la Bel: «S'està acabant». Reina santíssima, qui no us ho feia dir! Pobra Maria, es mor dolçament, com ha viscut. Ve-te-la aquí resignada, quieta i muda, sense donar molèsties. Ah, Joan! la teva mare ha estat una santa dona, una màrtir del geni del teu pare, que al cel sigui. Era d'aquelles que es treia el mos de la boca pels seus fills. Ai, Senyor! on series tu, burrango...? En altre temps la pobresa us feia anar forts. Prou me'n recordo. Cal que la ploris, Joan. De mare no se'n té més que una. Déu castiga els fills ingrats que, quan són velles, les deixen podrir de misèria i les postposen a la muller. No ho dic per l'Agneta, no. Pobra Agneta, ja ha fet prou! No totes les noies del poble s'haurien avingut a casar-se amb un home que tenia la mare baldada. Cuideu-la, cuideu-la fins el darrer moment. Aquest benifet us serà tornat en l'altra vida.

Veïna, entrant i també amb una veu feble, atansant-se al grup que formen la Parenta, Agneta i Joan prop de Maria. — El meu home és un trumfo. Adhuc la mainadeta he trobat al llit.

Parenta, a la Veïna. — Si teniu quelcom a fer, jo, de bona gana...

Veïna. — Ai, no. Vinc per a vetllar. Per què hi som en aquest món sinó per ajudar-nos els uns als altres?

Parenta. — Jo us faré una estoneta de companyia.

Joan. — I bé, senteu-se doncs.

(Les dones ho fan i es posen a conversar en veu baixa amb l'Agneta. Ell s'aixeca i se'n va al penja-plats, n'agafa un treu després una cullera del culler i va per destapar l'olla que bull a la llar. En aquest precís moment, Maria fa una

mena d'extremitud que alarma a tot-hom. La Parenta, la Veïna, l'Agneta i el Joan, que ha deixat el plat i la cullera terra enllà, s'atancen a la malalta amants. Ella, però, retorna a la sopitesa d'abans, si bé amb inicis de sanglot. Tots plegats resten observant-la amb profunda atenció. Interromp el solemniàl silenci que envolta la velleta, una veu fresca i joiosa de dona jove i cridaire.

Marguerida, ben alt i entrant a la cuina. — Agneta, Agneta! Ep! fúmera de noia. Què fas que no se't veu ni en forat ni en finestra? És pot entrar? El reiet de casa té una dent. Una dent, Agneta, una dent!

(Marguerida enlaira el seu fill, que porta als braços amb gest triomfal. La Veïna i la Parenta es tomben mateix que Agneta i Joan, però posant-se els dits als llavis, imposant silenci.)

Agneta, anant a trobar la seva amiga, que ha restat com empedreïda, en adonar-se de la situació. — La mare està finant.

Marguerida (tota sufocada). — No en sabia res... Si sóc bona per alguna cosa...

Agneta, fent un gest expressiu d'impotència. — Gràcies; ja ho veus!

(Se'n torna prop de Maria la qual, per moments, va acabant-se. La curiositat reté Marguerida. El nin fa alegrois que desentonen de la tràgica escena. La seva mare, però, no sap anar-se'n, suggestionada pel misteri de la mort que vol presenciar. Per aturar que el fillet sorolli l'ambient on va a esdevenir aquella cosa tan terrible i solemne, li tapa la boca amb una mà i li omplena la cara de besades silencioses mentre li diu a cau d'orella:

Marguerida. — Mira-la, la pobra Maria, mira-la. Se'n va molt lluny, reiet, molt lluny... Fes-li adéu. (Pren el braç de l'infant i li imprimeix un moviment suau de comiat.) Adéu, adéu, Maria! adéu, adéu!...

(La vella exhala el darrer suspir. El cap se li decanta sobre el pit i s'esllanqueix tota en la cadira de braços. L'hereu i les dones s'agenollen en esclata un murmur d'oracions. El teló ha de caure pausadament.)

PRUDENCI BERTRANA

Maig, de 1929.